

Tweetaj

AUTOR: TZVETAN TODOROV

TRIJUMF UMJETNIKA: KAD REVOLUCIJA „JEDE“ SVOJE UMJETNIKE

TATJANA GROMAČA

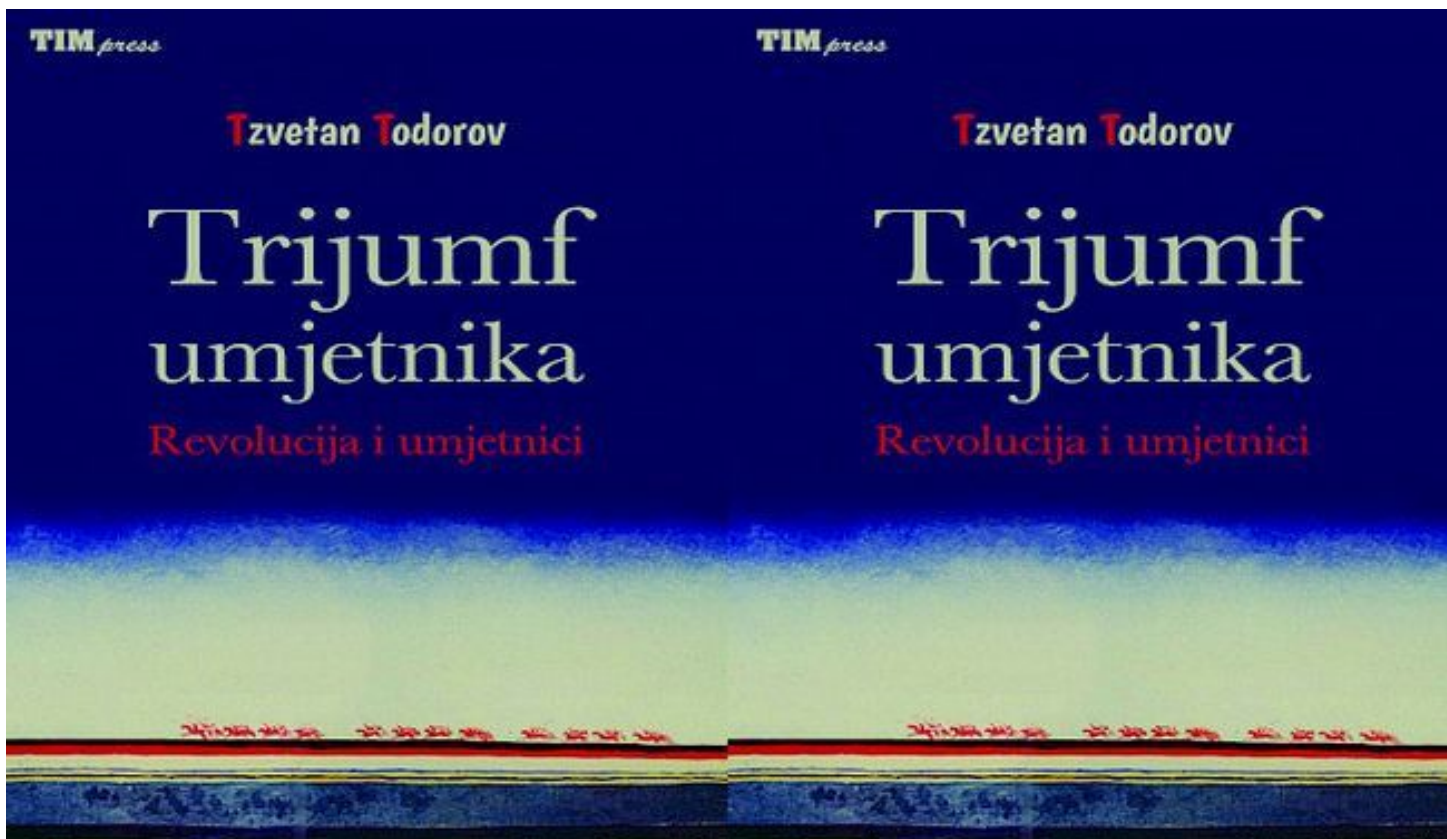
06. 06. 2020.

ocjena: ★★★★★

godina izdanja: 2018.

izdavač: TIM press

Kako to već gotovo pa uobičajeno biva kod nas, objavljivanje, prijevodi mnogih važnih i ozbiljnih knjiga, u javnosti ostaju gotovo pa nezamijećeni. Prostori za njihovu javnu prezentaciju, prije svega u tiskovinama, gotovo da su sasvim ukinuti, pa ispada da se knjige svjetski utjecajnih intelektualaca koje se bave važnim problemima sa širokog spektra područja humanističkih znanosti kod nas prevode za šaćicu endemskih lica, vezanih uz kojekakve uske i zatamnjene profesorske kabinete i dosadne stručne časopise, i da odjeci, primjerice, povijesno izvanredno istraženih činjenica, i pouka koje danas kao pojedinci, i kao zajednica, možemo izvući iz njih, zapravo nema, niti se smatra da bi ih trebalo biti. Time se efektno obezvrjeđuje i poništava rad mnogih vrijednih i predanih ljudi koji su za prijevode i objavljivanja ovakvih naslova uložili mnogo toga, i osobnoga, i poslovnoga.

Tako se poništava njihov osjećaj smisla i vrijednosti, samopoštovanja, odnosno, tako se unaprijed ubija svaka moguća i eventualna doza samosvijesti koja bi se, unatoč jasnim zadatostima, jogunasto usudila zakoračiti ka putovima na kojima stoji onaj, svim neslobodnim društvima mrzak natpis: Sloboda.

Dakako, time se negiraju i inteligencija i intelektualni kapacitet i potencijal cjelokupne zajednice, mogućih primatelja ovakvih informacija, takve se potrebe ne smatraju društveno vrijednim i potrebnim, i zatirući ih se i onemogućavajući sistematski ih se uistinu i čini nepotrebnima – i sami dojučerašnji inteligenti svih vrsta polako snižavaju vlastite vrijednosne ljestvice i kriterije, prilagođavajući se novoj društvenoj atmosferi, u kojoj su znanje i moć samostalnog kritičnog rasuđivanja suvišan i **nepotreban teret**, bez kojega se, dakako, ipak i može.

Tako je to valjda u društvima koja svoju pamet i znanje žele bazirati na svojoj gluposti i svome neznanju – ona su **sama sebi najdovoljnija i najpametnija**, i nikakvi im svjetski autoriteti, baš niti po jednom pitanju, nemaju što objašnjavati, jer ona imaju svoju velebnu povijest, odnosno svoju jednoobraznu imaginaciju o svojoj velikoj povijesti, svoje najbolje pivo, najbolje ražnjeve i najbolju janjetinu, i što će im kakav tričavi buljooki pametovati po novinama o stvarima koje ionako nikoga ne zanimaju. Tako ispada da su poduhvati objavljivanja – ponavljam, ozbiljnih, čitateljski zahtjevnijih naslova, koji stižu s područja humanistike, sami sebi svrha, i da se to radi, nepoznato je zbog čega – zbog nečijih osobnih taština valjda, ili tako nečega?

U svakom slučaju, bolno je vidjeti **koliko iznimnih naslova prolazi „ispod radara“**, naslova kojima bi otvorena i napredna društva poklonila ogromne prostore svojih glasila, tjednika, vikend priloga, i uz tužan pogled možemo sagledati koliko knjiga, već u času kada su objavljene, smjesta i odmah padaju i u zaborav. Svijest društva ostaje nepromijenjena, na važne teme u društvu nema apsolutno nikakvih reakcija, a opet – nitko ne može prigovoriti da je netko zabranio objavljivanje ovih knjiga, dakle, vuk je sit, a ovce su sve na broju – nije li to upravo fantastična formula koju su iznašli aktualni krojači našeg duhovnog prostora?

Recimo sada pokoju i o naslovu koji je pred nama, djelu svjetski važnog, prije tri godine preminulog francusko-bugarskog povjesničara, filozofa i sociologa, **Tzvetana Todorova** (1939. – 2017.), autora čija su brojna djela ostavila značajan utjecaj na mnoga humanistička područja, počevši od antropologije, sociologije, preko semiotike i književne teorije, i, sagledano u širem aspektu, na intelektualnu povijest općenito, i na teoriju kulture. Knjiga, **„Trijumf umjetnika, Revolucija i umjetnici, Rusija od 1917. do 1941.“** (u nas, u odličnom prijevodu Ursule Burger, objavljena prije dvije godine), bavi se upravo proučavanjem intelektualne povijesti, i to dakle onog prostora i onih vremena istaknutih u

naslovu, odnosno podnaslovu knjige. Todorov kreće od Oktobarske revolucije u Rusiji 1917. godine, jednog od najutjecajnijih događaja u suvremenoj svjetskoj povijesti, nakon kojega se komunistička doktrina, kako on kaže – „poput velikih starih religija“, proširila po svim kontinentima i utjecala na odvijanje političkog života mnogih zemalja.

Tzvetan Todorov (FOTO: [Wikimedia/Fronteiras do Pensamento](#))

Obzirom da je revolucija drugi naziv za preuzimanje vlasti nasilnim sredstvima, nosioci revolucije pribojavaju se da će ih nadjačati moćniji, i netrpeljivi su prema onima koji se toj vlasti nisu u potpunosti podredili. Knjiga teži – i u tome na briljantan način uspijeva, zahvaljujući dakako i temeljito prostudiranim izvorima, raznim konkretnim povijesnim dokumentima, već postojećoj literaturi koja se bavi ovim temama, rasvijetliti jedan od aspekata režima koji je proizašao iz revolucije – ideološke odnose koji se uspostavljaju između stvaralaca s raznih područja umjetničkog djelovanja (književnost, slikarstvo, glazba, kazalište, film) i političkih rukovodilaca zemlje. Autor se pri tome drži perioda **od početka Oktobarske revolucije, do ulaska SSSR-a u Drugi svjetski rat**, a odnos stvaralaca prema revoluciji promatra kroz dvije etape – prva se odnosi na vrijeme prije listopada 1917. godine, kada umjetnici zauzimaju stav spram ideje revolucije prije negoli što ona nastupi (a taj je stav, u skladu sa samom duhovnom i psihološkom strukturom umjetnika, poticajan i podržavajući).

Druga etapa znatno je kompleksnija, teža i mučnija, a odnosi se na period nakon revolucije, i na relaciju koja se je uspostavila između umjetnika i predstavnika vlasti - ovim se periodom knjiga svojim najvećim dijelom bavi. Vrijeme događanja revolucije poklapa se i s revolucionarnim, avangardnim tendencijama u umjetnosti, naročito onim koje se javljaju s futurizmom, apstrakcijom, kubizmom, kasnije u SSSR-u Maljevičevim suprematizmom, umjetnikom čijem shvaćanju umjetnosti i revolucije autor posvećuje cijeli drugi dio svoje knjige, nakon što se posveti individualnim sudbinama, tragičnim i dramatičnim umjetničkim egzistencijama nevjerojatnog broja mnogih velikih i darovitih ruskih umjetnika.

Činjenica jest da su ideje revolucije u društvu donekle bile **podudarne s idejama koje su avangardni umjetnici manifestirali** kroz svoja manje ili više programatski uokvirena stvaralaštva, i jedni i drugi vjerovali su u žar svojega entuzijazma, u nužnost odbacivanja dotadašnjih (društvenih ili umjetničkih praksi), u ideju stvaranja novoga čovjeka i novoga društva, okrenutog vizionarskoj budućnosti i napretku, odnosno u ideju nove umjetnosti. Novi se, avangardni stvaralac, nije dužan obazirati niti na kakva ograničenja, u težnji za ostvarenjem svojih umjetničkih stremljenja, niti na tradiciju, on sebe vidi kao demijurga, boga-stvoritelja, upravo kao što i novi režim koji nastupa nakon revolucije vjeruje da se, pri stvaranju novoga čovjeka i novoga društva, nije potrebno osvrtni niti za kakvim moralnim i drugim

vrijednostima, dakako, kada su u pitanju svi oni koje je moguće prepoznati kao eventualne neprijatelje koji priječe i štete ostvarenju tih ideja.

Od Oktobarske revolucije do ulaska SSSR-a u Drugi svjetski rat (FOTO: [Wikimedia](#))

Dakle, i novi su vlastodršci novi demijurzi – niti jedan bog i niti jedno vjerovanje neće stati na put nemilosrdnim škarama koje je staljinistički režim uzeo u ruke, i kojima, poput šesnaeststoljetnog cara Ivana Groznog, kroji novo obličje čovjeka i Rusije, koristeći se pri tome mjerama koje podrazumijevaju bezrazložne smrti nekoliko milijuna ljudi - identično dakle mjerama kojima hitlerovski fašizam kreće, u svome, također izvanredno nadahnutom duhu, mijenjati lice ljudske povijesti.

No sličnosti u poimanju revolucije i duha, kada je riječ o umjetnicima, i o Staljinu i njegovu režimu, vrlo brzo postat će udaljene, odnosi postaju sve napetiji, jer umjetnici postaju svjesni poraznih i tragičnih konstanti nove društvene stvarnosti, koja mirne duše na bijedu, glad, kaos, smrti, neslobodu i drugo gleda sasvim podrazumijevajuće, dok će od umjetnika zahtijevati da čovjekov pogled od svih realnih nedaća i nepravdi, i od zločina činjenih u ime svemoćne države, uperi ka svijetloj budućnosti, ka izgradnji novoga „nadčovjeka“ ruskoga društva.

I tu smo, ne samo kod konflikta, već, kako ova knjiga pedantno pokazuje na mnogo pojedinih i po sebi različitih slučajeva, na polju borbi koje se pokazuju kao borbe na život i smrt. Dakako, u realnom vremenu sistem, režim je taj koji pobjeđuje – mnogi umjetnici, čak i nakon pokušaja da govore ono što se od njih očekuje, ili da na svoj način ostvare suradnju s režimom, i stvaraju u duhu kojega novi gospodar od njih iziskuje, na koncu ipak tragično gube živote, bivaju ili smaknuti, optuženi kao neprijatelji države, špijuni ili nešto treće, deportirani u Sibir gdje umiru od bolesti ili gladi, ili naprosto umiru od bolesti, iscrpljeni i slomljeni od dugogodišnjih borbi s neprijateljem čija je svemoć neporeciva.

Dugoročno promatrano, slika stvarnosti je obrnuta – danas Staljina, iz dobro znanih povijesnih razloga, pamtimo, jasno, kao krvoločnog zločinca, dok, **pobrojat ćemo samo neke od velikih ruskih umjetnika** koji su na ovaj ili onaj način, bilo da su bili prinuđeni otići u emigraciju, ili su stradali kao taoci i zarobljenici režima, povezani s ovim tragičnim periodom povijesti svoje zemlje, pamtimo kao nezaobilazne u povijesno-umjetničkom, kulturološkom i civilizacijskom smislu. Pa krenimo, za kraj, a nadamo se i za nečiji uvod u, mogući početak čitanja ove teške, ali izvanredno napisane knjige, u navođenje nekih od slavni imena, čijim se djelima godinama iznova može vraćati, a

čijim se pojedinim sudbinama i načinima odnosa s režimom ova knjiga bavi: Igor Stravinski, Sergej Rahmanjinov, Sergej Prokofjev, Vasilij Kandinski, Marc Chagall, Sergej Džagiljev, Ivan Bunjin, Velimir Hlebnikov, Maksim Gorki, Marina Cvetajeva, Vladimir Nabokov, Aleksandar Blok, Vladimir Majakovski, Mihail Bulgakov, Vsevolod Mejerholjd, Boris Pasternak, Boris Piljnjak, Isac Babelj, Osip Mandeljštam, Jevgenij Zamjatin, Dmitrij Šostakovič, Sergej Ejzenštejn, Vasilij Grossman, Aleksandar Solženjicin ...

Sam autor knjige, Tzvetan Todorov, na koncu se prvog dijela knjige, prije negoli se posveti sudbini i stvaralaštvu slikara i revolucionara umjetnosti Maljeviča, pita: „Doista, što je zajedničko projektu kojemu teže revolucionari, projektu izgradnje snažnije države i nemiru koji proganja autentične stvaraoce koji se nikada ne zadovoljavaju glatkom površinom svijeta, koju uvijek nastoje proniknuti onkraj privida?“

Tako je razmišljala i **Marina Cvetajeva**, koja je 1937. godine, na kraju svog posljednjeg eseja, posvećenog odnosima pjesnika i političke moći, zapisala: „Unutarnja pobuna pjesnika nema ničeg zajedničkog s vanjskom pobunom i ona se može okrenuti i okreće se protiv revolucionara čim oni postanu legitimna moć, drugim riječima moć nametnuta silom“.

Lupiga.Com

Naslovna fotografija: TIM press

SRODNE NOVICE

- FONTANA KOJA JE PODIJELILA JAVNOST: „Tri predsjednika pišaju po BiH“
- ERNESTO CARDENAL MEĐU ZVIJEZDAMA: Mitska figura koja se ni pred Papinim prijetnjama nije odrekla revolucije
- VELIKI INTERVJU - VLASTA DELIMAR: „Gola žena na konju u centru grada, to je bila prava crvena krpa“
- VELIČANSTVENIH 12 INTERVENCIJA (FOTO): Što su sve umjetnice i umjetnici napravili u tri bolnice
- PRIJEDLOG ZAKONA O UMJETNICIMA: Na brazdama Hasanbegovićeovog traktora
- 3. ARTERIA u KIC-u: Tjedan biografskih filmova o velikim svjetskim umjetnicima
- ZABORAVLJENE HISTORIJE: Dekonstrukcija dobro poznatih stereotipa
- PETERLOO: Oštra kritika monarhijskog prezira prema radničkoj klasi
- SUBVERSIVE U TUŠKANCU: Kubanski revolucionarni film
- SLOVENSKA UMJETNICA ŠOKIRALA LJUBLJANU: "U čemu je problem? Takvu svinju imate kod kuće!"

KOMENTARI

broj komentara: 2

Ime / nadimak *(obavezno)

tvoje ime ili nadimak

Komentar *(obavezno)

tvoj komentar

E-mail (opcija)